

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2020-09-18
Besvaras senast
2020-09-30 kl. 12.00

Till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:69 Skydd av strategiskt viktiga anläggningar för en trygg livsmedelsförsörjning

Runt om i landet beräknas omkring 30–50 större livsmedelsanläggningar spela en avgörande roll för att den nationella livsmedelsförsörjningen ska kunna säkerställas i normalläge, kris eller krig. Det rör sig till exempel om mejerier, slakterier, spannmålsanläggningar, foderfabriker och bagerier. Anläggningarna uppfördes ofta för ganska länge sedan i städers utkanter, och ibland i hamnlägen, så att effektiva transporter kunde garanteras. I takt med att städerna växer och det behövs nya områden för bland annat bostadsbyggande i de attraktiva hamnlägena har livsmedelsanläggningarnas tomter kommit att bli begärliga för kommunerna. Kommunerna har samtidigt det så kallade planmonopolet och därför ett stort inflytande över översikts- och detaljplaneringen. Ett aktuellt exempel är att Västerås stad med projektet Mälarporten vill skapa ”en ny och attraktiv stadsdel i hjärtat av Västerås” precis vid Mälaren och hamnen. För Västerås innebär projektet goda möjligheter att utveckla staden, stärka sin ekonomiska utveckling och förädla sitt centrala markvärde vid Mälaren och dess hamnar.

Detta projekt kolliderar dock med det faktum att lantbrukare i hela Mälardalen sedan 1936 levererat spannmål till Lantmännens spannmålsanläggning i Östra hamnen i Västerås. Silon är en av Lantmännens största anläggningar, med en kapacitet på 80 000 ton och en hantering av 130 000 ton spannmål per år. I dag är 1 800 beroende av anläggningen, och den utgör ett väldigt viktigt nav i värdekedjan spannmålsodling–färdiga livsmedel, via kvarnar och bagerier.

En uppgörelse har inte kunnat uppnås i Västerås, då parterna står långt ifrån varandra i fråga om ekonomisk ersättning. Lantmännen kan tänka sig att lämna anläggningen och tomten under förutsättning att finansiell ersättning från kommunen gör det möjligt att uppföra en ny anläggning där nuvarande funktion och kapacitet kan upprätthållas. Västerås kommun ställer dock inte upp på detta, och i nuläget är framtiden för spannmålsanläggningen osäker.

Fallet med Västerås är bara ett exempel, men det tydliggör att det finns ett akut behov av lagstiftning och regelverk som säkerställer att de få större och strategiskt viktiga livsmedelsanläggningar som säkrar landets livsmedelsförsörjning inte läggs ned eller ges så pass dåliga villkor att verksamheten flyttas ut ur landet.

Utifrån en livsmedelsproduktionsstrategisk utgångspunkt är anläggningar som Lantmännens i Västerås essentiella. Finland ses ofta som ett föredöme vad gäller beredskap, och där ägs faktiskt motsvarande anläggningar av staten och värnas som riksintresse – ett exempel som vittnar om anläggningarnas värnande i ett land som är ledande vad gäller livsmedelsberedskap.

I Sverige värderas och företräds inte det essentiella intresset att livsmedelsförsörjningens försörjningskedja upprätthålls. Den av riksdagen antagna livsmedelsstrategin, där ökad självförsörjning är ett uttalat mål, saknar en statlig eller nationell företrädare som värnar denna del. I förhandlingarna i Västerås har ingen kunnat tillvarata det nationella intresset av en trygg livsmedelsförsörjning, varför kommunens ensidiga lokala intresse helt dominerat processen, både vad gäller de ekonomiska aspekterna kring marken och genom kommunens planmonopol.

Liknande processer i andra kommuner har lett till att spannmålsanläggningar lagts ned, för att i bästa fall återuppstå på annan plats. Ett närtida exempel är Lantmännens tidigare spannmålsanläggning och kvarn i Uppsala, den sista stora norr om Mälaren, som nyligen lades ned av liknande skäl som nu gör sig gällande i Västerås.

Det är angeläget att vi kan värna att riket har en upprätthållen, konkurrenskraftig och redundant försörjningskedja för livsmedel.

Därför vill jag fråga om statsrådet Jennie Nilsson:

Avser statsrådet att med utgångspunkt i den av riksdagen antagna livsmedelsstrategin ta något initiativ för att skydda den funktion som strategiskt viktiga livsmedelsanläggningar, exempelvis för spannmålshantering, har för vår livsmedelsförsörjning?

.....

Magnus Oscarsson (KD)

Överlämnas enligt uppdrag

Johan Welanders